

Historie maturitní zkoušky

Někteří ji mají, někteří o ni usilují, někde je vyžadována, někomu není souzena, pro někoho je zbytečná. Maturitní zkouška je pojmem, který v dnešní době každý zná a každého se určitým způsobem dotýká. Jaká je ale historie zkoušky z dospělosti v našich krajích?

Za základy lze považovat standardizované státní zkoušky, díky kterým se jejich absolventům otevřely dveře na univerzity. Poprvé tomu tak bylo na začátku 19. století v Prusku, konkrétně roku 1812. V souvislosti s tzv. **Exner-Bonitzovou reformou** středních škol se takovýto typ zkoušek dostal roku **1849** i do českých zemí.

Podoba tehdejších zkoušek se od těch dnešních samozřejmě velmi lišila. Zkoušky se skládaly z **více částí** a vyznačovaly se **vysokou obtížností**. Na druhou stranu však sloužily jako podklad pro přijetí na lékařskou, právnickou, filozofickou či teologickou fakultu. Zkouška se skládala ze dvou částí – písemné a ústní. Při písemné zkoušce museli uchazeči napsat slohovou práci v mateřském jazyce, přeložit latinsky a řecky psaný text, přeložit text do latiny, absolvovat písemnou práci z matematiky a konečně napsat písemnou práci v dalším „živém“ jazyce. U ústní zkoušky následovalo zkoušení z literatury mateřského jazyka, literatury a gramatiky řecké i latinské, z dějepisu či zeměpisu, matematiky, přírodních věd či fyziky a také gramatiky dalšího „živého“ jazyka.

14. května **1869** byl **profesorem Hasnerem** (tehdejším ministrem duchovních a školských záležitostí) vydán říšský školní zákon, který stanovil pravidla vyučování v obecných školách. Tento zákon zavedl maturitu i na tzv. reálkách (školy bez výuky cizích jazyků s důrazem na přírodovědné předměty).

K poslední školské reformě v rámci Rakouska – Uherska došlo v roce **1908**. Ministr kultu a vyučování **Gustav Marchet** při ní zrovnoprávnil maturitní zkoušky na všech školách. Zároveň s tímto krokem se snížily nároky na ústní zkoušku (při nezměněné písemné), díky čemuž jednotlivé vysoké školy začínaly rozlišovat, z jaké školy se studenti hlásí.

Víte že...?

Slovo maturita pochází z latinského **maturitas**, což byl výraz pro zralost či dospělost. Dokonce až do začátku druhé světové války byla závěrečná zkouška nazývána oficiálně „**zkouška dospělosti**“, přičemž závěrečné vysvědčení bylo nadepsáno „vysvědčení dospělosti“ a hodnocený si odnesl výsledek „dospělý s vyznamenáním“, „dospělý“ nebo „nedospělý“.

Vznikem Československa se začala posilovat role maturitní zkoušky z českého jazyka, která byla povinná. Reforma **Václava Příhody** (významný český pedagog, držitel medaile J. A. Komenského) z roku **1931** přinesla nejen rozpracovaný jednotný systém víceúrovňového školství, ale rovněž na českých školách rozšířila písemnou zkoušku o zkoušku z němčiny a naopak na německých školách byla písemná zkouška rozšířena o zkoušku z češtiny.

Takovýto stav trval až do druhé světové války, kdy vznikem Protektorátu Čechy a Morava, kdy otázky školství přešly do říšské kompetence. **Od roku 1942** měl hlavní slovo při maturitní zkoušce předseda komise, přičemž ostatní členové měli pouze poradní hlas. Předsedové maturitních komisí měli od německé inspekce důvěrně nařízeno, že kolem 20 % maturantů nesmí prospět. Vliv Německé říše byl ještě více patrný v roce **1943**, kdy

museli zkoušení žáci odpovídat minimálně na jednu otázku z dějepisu, zeměpisu či matematiky německy.

K dalším radikálním změnám došlo v roce **1948**, kdy nastalo zestátnění všech škol a vznikla jednotná školská soustava a v jejím rámci i čtyřletá gymnázia, která navázala na druhý stupeň základních škol. Co se týče maturitní zkoušky, tak byla značně omezena její obtížnost a pro přijetí na vysokou školu se stal hlavním kritériem politický profil studenta. Tím byla hodnota celé maturitní zkoušky značně snížena. Po roce 1951 se písemná část maturity skládala pouze z češtiny a ruštiny a ústní zkouška pak rovněž z češtiny a ruštiny plus dvou dalších předmětů. Určité uvolnění politických poměrů v roce **1967** přineslo i možnost maturovat z jiných cizích jazyků a také bylo možno vybrat si místo ruštiny matematiku.

Po sametové revoluci v **listopadu 1989** byla maturitní zkouška zákonem ustálena na **povinné zkoušce z českého jazyka a literatury** a dobrovolném výběru dalších maturitních předmětů. Na odborných typech škol byla stanovena praktická či písemná a ústní zkouška z odborných předmětů dle odborného zaměření školy. V polovině 90. let se, mimo jiné na základě doporučení **OECD**, objevily první diskuse ohledně zavedení **tzv. státních maturit**. Odborné diskuse mezi lety 1997–2000 následně vedly k sestavení prvního modelu nové maturity, který byl pilotován v rámci **tzv. Sondy MATURANT**. V roce 2000 se rovněž uskutečnil první pokus o uzákonění nové podoby maturitní zkoušky, který byl však neúspěšný.

Uzákonění státní maturity tak proběhlo až v roce 2004, přičemž samotná

nová podoba maturitní zkoušky měla být spuštěna ve školním roce 2007/2008. Model, který byl v roce 2004 schválen, se však od návrhů z let 1998–2001 lišil. Červen roku 2007 přinesl schválení další novely školského zákona, která odsunula start státní maturity až na rok 2010. Již v té době bylo zřejmé, že model maturitní zkoušky bude opět upraven. Několik měsíců trvala odborná diskuse ohledně nové podoby modelu, která vyvrcholila předložením **vládního návrhu novely školského zákona v únoru 2008**.

Výše zmíněná novela školského zákona z roku 2008 definovala mimo jiné **dvě úrovně obtížnosti – základní a vyšší**, spolu s právem žáka na svobodnou volbu úrovně. Dále bylo přijato komplexní pojetí zkoušky z českého jazyka a literatury a zkoušky z cizího jazyka a v neposlední řadě i fakt, že počet povinných zkoušek profilové části maturitní zkoušky není stanoven jednotně.

V říjnu roku 2009 byl novelou školského zákona přijat další odklad spuštění státních maturit na školní rok 2010/2011. Když následně na **podzim roku 2010** proběhla **tzv. Maturitní generálka**, díky níž se odzkoušela zejména organizační a logistická stránka celého procesu, již nic nebránilo „ostrému“ **spuštění nové podoby maturitní zkoušky na jaře 2011**.

V listopadu 2011 byla schválena novela školského zákona prodlužující model maturitní zkoušky z roku 2011 na rok 2012. O rok později, na podzim letošního roku, byl novelou školského zákona model maturitní zkoušky ustálen na dvě povinné zkoušky v jedné úrovni obtížnosti.

Převzato se svolením z „Maturitního zpravodaje“ (č. 13 a 14/2012), vydávaného Centrem pro zjišťování výsledků vzdělávání (CERMAT)